948364

REFORMA ZYDOW

GDy lud Zydowski w Państwach Rze-
czypospolitey Naszey mieszkaiący,
chociaż niemiał dotąd naznaczoney so-
bie Klasy Obywatelstwa, przez Prawa
iednak i Przywileie rożnemi czasy iuż
to od Poprzednikow Nas Króla, iuż w
ustawach Rzpltey dla siebie zyskane,
to rozprawowanie się w Sądach Prawem
Statutowym przeznaczaiące, to wolność
handlów i osiadania po Miastach dozwa-
laiące, to na ostatek dzierżenie grun-
tów im nadaiące, do wszystkich przeto
swobód Kraiowych, wstęp w sobie otwar-
ty mieć zdaie się, sam przecież pod
samowładnym Kahałów swoich zostaiąc
rządem, oddzielnym w Kraiu czyni się
Narodem, a absolutną tychże Kahałow
uciśniony władzą, pożytecznym Kraio-
wi być niemoże, owszem nieznośnym
dla niego staie się ciężarem, trzymaiąc
się nakoniec dawnych swoich co do u-
bioru i sposobu życia nałogów, do spo-
łeczeństwa z drugiemi w Kraiu Oby-
watelami zbliżyć się niestara; tym prze-
to nieprzyzwoitościom zapobiegaiąc;
My Król, za zgodą Skonfederowanych
Stanów, dla tego ludu Zydowskiego prze
pisuiemy na zawsze prawidła, według
których żyć i do Praw Kraiowych sto-
sować się ma, a to następuiącym po-
rządkiem.

1mo, Chcąc Zydowstwo w Kraiach
Rzpltey mieszkaiące przystosować do
Praw Kraiowych i zwyczaiow Narodo-
wych, aby się stało godnym tych wzglę-
dów, iakie od poprzednikow Naszych
są iemu nadane, uznaiemy każdego czło-
wieka, z tey Religii człowiekiem wol-
nym, i w żadne poddaństwo poddać nie-
mogącym się, dla każdego z nich w
Miastach, Miasteczkach, i Wsiach osia-
dłość maiącego, a handlem, Rzemiosłem,
uprawą roli, lub pożyteczną w Kraiu
nauką bawiącego się, uznaiemy prawdzi-
wym Kraiowym Obywatelem; bespie-
czeństwo za tym ich osób i maiątków
biorąc pod opiekę Kraiową, a sprawie-

A dliwość

diliwość we wszystkim równą z innemi wolnemi mieszkańcami dla nich zaręczaiąc, waruiemy, iż nikomu niebędzie się godziło własną mocą krzywdzić, więzić, karać, sądzić, i sprawiedliwość sobie czynić nad Osobą i maiątkiem Zydowskim, lecz każdy szukać sprawiedliwości z Zyda powinien w Sądzie przyzwoitym, to iest z mieszkaiącym Zydem w Miastach i Miasteczkach Naszych Królewskich, w Sądach Mieyskich, a w Possessyach Duchownych i Dziedzicznych, w Grodach, lub Ziemstwach, z wolną appellacyą, według ważności sprawy do wyższych Subselliow, rownie też każdemu Zydowi w krzywdzie sobie uczynioney, wolno będzie szukać sprawiedliwości, w Sądach gatunkowi sprawy właściwych, a te na iednostaynych przepisach Prawa dla wszystkich Obywatelów Zydom sprawiedliwość wymierzać będą powinne, i odtąd Zyd rosprawować się może, niepotrzebuiąc assystencyi czyieykolwiek, i dochodów tak Sądowych, iako-też Kancellaryiskich płacić więcey niebędzie, iak tylko rownie z innemi Obywatelami. Chcemy bowiem mieć odtąd Zydow co do maiątku i Osob tak zabespieczonych, iż ieżeliby Zyd który od kogo będąc pokrzywdzony, dla boiaźni, lub ubóstwa, krzywdy swoiey dochodzić niemógł, tedy zlecamy Magistraturom Kraiowym, a wszczegulności Kommissyom Porządkowym, ażeby krzywdy ich dochodzili, i o sprawiedliwość starali się. Ze zaś Religia z siebie nikogo krzywdzić i upodlać niemoże, i oświecenie błądzących do samego Boga tylko należy, a przez ludzi nauką przykładem i łagodnością czynione być powinne, przeto zakazuiemy, ażeby do nawracania dzieci Zydowskich, i samych Zydów nicht nieużywał namowy podstępney, porywania, i innych sposobów bespieczeństwu, Publicznemu lub miłości bliźniego przeciwiących się, i w tym punkcie sprawiedliwość, bespieczeństwo i spokoyność iak naymocniey dla nich waruiemy. Znosząc nawet używany dotąd zwyczay przydawania do Imion Zydowskich słowa *Niewiernych*, lub innego iakiego hańbę dla nich ściągaiącego, lecz na to

mieysce

mieyſce zalecamy używać ſłowa *Starozakonnych*, a to we wſzyſtkich tranſakcyach Juryzdycznych i prywatnych.

2do. Zwierzchność Kahalną w rzeczach Cywilnych, iako to zaciągania na Poſpólſtwo i gmin długow, nakładania pod iakimkolwiek pretextem ſkładek i podatków, ſądzenia ſpraw o zapiſy ſukceſsyi, karty, i kontrakta wſzelakie, tudzież rozdziały Kahałow, na przykahałki i używania nad niemi władzy Cywilney ſprzeciwiaiącey ſię Juryzdykcyom Kraiowym znoſiemy, i odtąd tak one zakazuiemy, iż ieżeliby ktorykolwiek Kahał na przeciw tego Prawa ważył ſię ſwoią rozciągać władzę, używaiąc w rzeczach świeckich do Religii nienależących Cheyrymów, czyli Klątew, takowy za przeſtępſtwo niníeyſzemu Prawu Czterma Tyſiącami Złch Pol: pod Exekucyą Woyſkową na oſoby podpiſuiące Dekreta, rozkazy, i Klątwy, iakoteż Pozwy i Membrany, ukarany być ma w właſnym Grodzie, za Delacyą czyiąkolwiek tyle razy, ile ſprzeciwięſtwo temu Prawu dowiedzione byłoby, a to pod nieważnością takowych Kahalnych wyrokow, i pod równą karą tak na rozkazuiących one ſtanowić, iakoteż i na pełniących, takowe bezprawne rozkazy, a Summa ſądzona w iedney części Delatorowi, w drugiey Sądowi, a w trzeciey do Kasſy Kommiſsyi Porządkowey, Woiewództwa, Ziemi, lub Powiatu, oddawana być ma, ſam tylko podatek publiczny do Zydowſtwa ściągaiący ſię, gdy w Exekucyi Poboru, w każdym Woiewództwie, Ziemi, i Powiecie, Kahałom i Przykahałkom ieſt poruczony, i od tychże Kahałow i Przykahałkow exekwowany bywa, może być przez zwierzchność Kahalną rozkładany, i pozyſkiwany dla pewności dochodu publicznego.

Przy Zwierzchności zaś Kahalney zoſtawuiemy ſamą tylko władzę ściągaiącą ſię do ich Religii i obrządków, pod karą Klątwy, którą to Zwierzchność Kahałów i Przykahałkow, tudzież Rabinów obierać ſobie ma wolność lud Zydowſki iednomyślnością, lub większością głosów, iak ſię im lepiey zdawać

A 2 będzie,

będzie, zawſze w dzień Nowego Roku według ich Kalendarza, i takową Elekcyą co rok odnawiać maią Zydzi do Kahału czyli Przykahałku ſwego należący. W takowe zaś Zydow Elekcye Zwierzchność żadna Kraiowa, nie tylko, że mieſzać ſię niepowinna, ale nawet approbaty lub reprobaty obranych ſtanowić nie ma, dla tego znoſiemy odtąd wſzelkie w tey okoliczności przez Zydow czyniące ſię opłaty, pod tytułem Konſensowe, Rabinowe, i inſze, pod iakimkolwiek bądź nazwiſkiem, i komu kolwiek opłacane, a to pod karą wyżey w tym Artykule opiſaną. Co ſię zaś tycze ſpraw świeckich, czy to między Zydem a Zydem, czyli też między Zydem, a Chrześcianinem zachodzących, te wſzyſtkie maią być ſądzone w Kraiowych Juryżdykcyach, według mieyſca do iakiego natura Ziemi przez nich zaiętey należeć będzie, ażeby zaś ſtarſi Zydowſcy i Duchowni pod pretextem Religii niewdawali ſię w ſprawy Cywilne, i ubogiego, iak dotąd, nieździerali ludu, albo piſząc wyroki ſwoie w ięzyku Zwierzchności Kraiowey nieznaiomym, ſzkodliwych w czym kolwiek dla ſiebie, lub dla Kraiu nieukrywali maxym, przeto wſzyſtkie uchwały Synagog, Dekreta Kahalne (moc ſwoią do ſamey tylko Religii rozciągać maiące) przytym wſzyſtkie Regeſtra, Kontrakta, Obligi, Membrany, Skrypta, Zapiſy, Teſtamenta Legacye, i inne iakiegokolwiek bądź gatunku i rodzaiu piſma, nie innym ięzykiem, iak tylko Kraiowym Polſkim pod Karą 1000. Złch Pol: lub w niedoſtatku pieniędzy, pod karą więzienia wiecznego na przeſtępnego, piſane i wydawane mieć chcemy, zaczynaiąc Exekucyą tego od dnia 1. Januar: Roku teraz zbliżaiącego ſię 1790. dla czego, żeby ſię lud Zydowſki prędzey w ięzyku Narodowym doſkonalił ſprowadzenia wſzelkich Kſiąg Zydowſkich z Zagranicy pod konfiſkatą onych zakazuiemy, i pilną mieć w tym baczność Kommiſsyom Skarbowym Oboyga Narodów zalecamy. Drukarnie Zydowſkie w Kraiu znayduiące ſię do dalſzey w tym woli Naſzey zachowuiemy, lecz w nich ſame tylko Kſiążki

do Reli-

do Religii Zeydowſkiy ściągaiące ſię. drukować pozwalamy, daiąc przytym wolność tłumaczenia y drukowania w ęzyku Kraiowym wſzyſtkich Kſiążek y Piſm, iakich tylko Zydzi żądać będą. Ze zaś nakazanie piſania w Kraiowym Polſkim ięzyku wſzyſtkich Zydowſkich Tranzakcyi być może trudne dla tych, ktòrzy ięzyka tego ieſzcze nieumieią, przeto Zyd każdy podpiſuiący iaką Tranzakcyą, która iego oſobę, lub iego maiątek intereſſować będzie, ma wolność podpiſania ſię y dołożenia w ſwoim ięzyku do ſwoiego podpiſu tych ſłów, ktòreby mieć chciał oſtrzeżonemi, ale zaraz piſzący tę Tranzakcyą y podpis Zyda, y dołożone ſłowa po Polſku zapiſać ma. Obligi zaś y inne Tranzakcye roboracyi Juryzdyczney wyciągaiące, przez Zydow w Koronie, według Praw Koronnych, a w W. X. Litt: według Praw Litewſkich ſporządzone być maią, pod nieważnością onych. Ta iednak wolność podpiſòw Żydowſkich tylko do dnia 1. Januarii 1795. Roku zoſtawuie ſię, od którego czaſu, że żadnego waloru mieć podpis Zydowſki po Zydowſku niemoże, deklaruiemy.

3tio. Zaręczaiąc Zydom wſzelkie beśpieczeńſtwo ich Oſób y maiątków, y upewniaiąc dla nich wſzelką ſprawiedliwość, ròwną z innemi Mieſzkańcami Kraiu, otwieramy im przy zupełney wolności wielorakie ſpoſoby ſubſyſtencyi dla nich; a gdy dotąd zaymowanie ſię przez nich Arędami Karczem y Szynków po Wſiach Krolewſkich, Duchownych, Ziemſkich y Mieyſkich odciągało tychże Zydów od pożytecznieyſzych y przyzwoitſzych zyſków, a do piianſtwa poddańſtwu naſzemu dawało okazyą, niemniey wielorakich zażaleń na podſtępy y wycięczenie tegoż poddańſtwa było przyczyną, przeto zoſtawuiąc w Miaſtach y w Miaſteczkach, gdzie ſą Kahały, Przykahały, y Bożnice, iako też na Przedmieściach, wolnosć Zydom Szynkowania trunków, we wſzyſtkich innych mieyſcach, Wioſek, Karczem y Domòw po Wſiach, po traktach, lub gdziekolwiek przez Zydów zamieſzkałych, Arędą y Szynkiem trunkòw bawić ſię zakazuiemy, zalecaiąc

B Kom-

Kommissyom Woiewodkim iak nayściśleyszą tego Prawa exekucyą, tak dalece, iż ktobykolwiek od dnia 1. Julii 1790. Roku utrzymywać Zyda na Arędzie, lub Szynku we Wsi, w Karczmie, lub na trakcie, ważył się, takowy przez kogokolwiek doniesiony, zapłaceniem 1000. Złł: w połowie donoszącemu, a w połowie do Kassy Kommissyi Woiewodzkiey y sześcią Niedzielami Wieży karany być ma przez też Kommissye Woiewodzkie tyle razy, ile przestępstwo tego Prawa popełniałby, y doniesionym bywał; Jako tedy spodziewamy się, że Zydzi z Karczem y Szynków Wieyskich usunięci, bardziey niż dotąd, rzemiosł y rękodzieł chwycą się, tak zlecamy Kommissyom Woiewodzkim dawać im wszelką do tego pomoc y zachęcenie, przykazuiąc w Miastach Cechom y Magistratom, żeby Zydów za Czeladnik przyimowali, y onych uczyli; nayhardziey zaś Zydowki młode, ażeby niepierwiey za mąż iść mogły, aż prząść y tkać płutno lub sukno, czyli inną pożyteczną Kraiowi robotę będą umiały, o czym świadectwo od Zwierzchności mieyscowey wydane służyć będzie za pozwolenie dawania im szlubu; szluby zaś Zydowskie dawane być maią nie inaczey, iak tylko, według warunków Konstytucyi 1775. Roku titulo: *Podatek od Zydow;* inaczey zaś dawane, karą tymże Prawem na Rabinów przepisaną uskramiane być maią przez też Kommissye Woiewodzkie, które dostrzegać y tego będą, ażeby żaden Zyd do szlubu odtąd przypuszczonym niebył, iak w roku 17 wieku swego, a dziewczyna w roku 14 y obie czytać y pisać po Polsku umieć powinni będą.

4to. Zydzi, którzy dotąd Szynkiem, trunkiem po Karczmach, y Wioskach bawili się, maią wolność osiadania (wyiąwszy niektóre Miasta udzielnemi Przywileiami Mieszkania w nich Zydom zabraniaiące) we wszystkich Miastach y Miasteczkach, a nawet y po Wsiach do Rolnictwa, rzemiosła, lub Handlu Towarami, z tym tylko warunkiem, że Zyd gdziekolwiek na Ziemi do uprawy Roli osiadaiący, samym tylko Czynszem opłacać się powinien, nie zaś żadną robo-

boci-

bociznę, tak dalece, iż nawet bocizną, wolnym kontraktem robocizny na siebie, ani Zyd przyimować, ani Dziedzic, lub Possessor na Zyda wkładać, pod nieważnością kontraktów niepowinni będą; gdyby zaś pod hasłem wolności obierania Mieyskiego, czyli Rolniczego życia, Zydzi (iak powiększey części bywało dotąd) żadnego stale niepilnuiąc sposobu, istotnemi na dalszy czas nie stawali się próżniakami, naznaczamy im rok normalny 1791. dnia 1. Julii, do którego czasu, każdy Zyd przed Kommissyą Porządkową tego Woiewodztwa, Powiatu, lub Ziemi, w ktorym osiądzie, stanąć y złożyć powinien zaświadczenie aktualney osiadłości swoiey, ieśli w Mieście, lub w Miasteczku nabytey, od Zwierzchności mieyscowey, z zupełnym wyrażeniem nazwisk Gospodarza, potomstwa y krewnych, przy tymże Gospodarzu znayduiących się płci oboiey, y lat wszystkich osob, rzemiosła, czyli sposobu życia, albo handlu, czyli funduszu z iakiego żyią; ci zaś, ktorzy Rolę obeymować będą, złożyć powinni konkrakta od Właścicielów Dobr, w których osiądą, z podobnym wyrażeniem nazwiska potomstwa, Familii, y lata ich wyszczegulniaiącym. Kommissya tedy Woiewodzka Porządkowa według tych świadectw y kontraktów każdego Zyda pod klassą iemu przyzwoitą do Taryffy zapisze, y Attesty od Zwierzchności Mieyskich y Wieyskich wydane w Kancellaryi swoiey do Akt wciągnąwszy Atteste czyli Kontrakt oryginalne podpisem Kompletu w ówczas zasiadaiącego utwierdzi, pieczęć Kancellaryi swoiey przyłożyć rozkaże, y Zydowi bezpłatnie nazad odda, ktore iemu będzie świadectwem o iego Obywatelstwie y osiadłości.

Jeżeliby się zaś zdarzyło, gdyby Dziedzic Possessor, czyli Zwierzchność iakakolwiek fałszywe wydali Zydom zaświadczenie, takowy każdy karanym być powinien przez tęż Kommissyą Woiewodzką tak, iak każdy Skarb publiczny ukrzywdzaiący, y fałszywe wydaiący świadectwa, że zaś wydarzać się będzie odmiana lokacyi Zydów, a zatym świadectwo, czyli kontrakt pier-

 wiey

wiey wydany służyć Zydowi za zaświadczenie o iego osiadłości niebędzie, gdy się z mieysca iednego oddali na drugie, przeto za każdą odmianą tychże osiadłości, ten, od którego Zyd się wyniosł, zaświadczenie swoie w Kancellaryi Kommissyiney eliminować, a Zyd każdy o nowey osiadłości zaświadczenie w Aktach Kommissyi roborować będą powinni, każde bowiem zaświadczenie nieaktykowane, lub do mieysca osiadłości niestosowne, sposobem iak wyżey, Zyda uwalniać niebędzie od rygoru poniższego na hultaiów y włocęgów postanowionego. Dzieci także od Rodzicow oddalaiące się, za doyściem lat na własne Gospodarstwo takoweż zaświadczenie brać y mieć powinni.

5to. Ze w mnogosci ludu tego znaydować się muszą Kalecy, starzy, y niedołężni, sami siebie wyżywić zarobkiem niemogący, takowych przeto Kommissya Porządkowa rozeznawszy, a starszych Kahałów y Przykahałków do siebie zgromadziwszy, rożdzieli tych niedołężnych na Kahały y Przykahałki w swoim Woiewodżtwie, czyli Powiecie znayduiące się; zważaiąc na proporcyą możności, y ludności Kahalney, z ktorychby ci ubodzy żywieni być mogli, a rozdzielonym tym ubogim Zydom, wyda od siebie taż Kommissya Attestatę, wyrażaiąc mieysce Kahału, w którym bez włoczenia się przebywać maią; po zregestrowaniu zaś zupełnym przez ten sposob Zydow, Kommissya Woiewodzka oznaymi do Kommissyi Skarbowey o ludności Zydowskiey *respective* swoiey Prowincyi, każdy zaś Kahał y Przykahałek corocznie na dzień 1. Januarii według naszego Kalendarza, Metryki urodzin obrzezania, y pogrzebów do Kommissyi Woiewodzkich, regestrem po Polsku napisanym, przysłać ma, pod karą 500. Złł: Pol: przez tęż Kommissyą, tak, iak pieniądze Podatku Skarbowego exekwować się powinnych.

6to. Zyd każdy, zaświadczenia wyżey opisanym sposobem niemaiący, za włoczęgę poczytanym być ma, y nietylko według Prawa na tychże przepisanego karanym będzie, ale ieszcze Kommissye Woiewodzkie Porządkowe takowych

wło-

włoczęgòw łapać, i niemi wszystkie roboty publiczne w swoim Woiewództwie utrzymywać się maiące, odbywać powinne będą, a do tego, ieżeliby robota iaka wielka publiczna w Kraiu rospoczęta była, tedy takowych włoczęgów też Kommissye Woiewódzkie zniosłszy się z Kommissyą Woyskową, do tychże robot odsyłać maią, takowy zaś rygor o włoczęgach rozciągamy do tych wszystkich tak Zydow, iakoteż i inney Religii, którzy czy to z kramikami na plecach, czyli też z apteczkami oleykow, niemniey z karbonkami i paciorkami, na ostatek z Niedźwiedziami, i Małpami po Miastach, Miasteczkach i Wsiach włoczą się. A nadto oszczędzaiąc, ile możności rąk chłopków Naszych do pracy Rolniczey przyzwoitych, Kommissye Woiewòdzkie, Zydów, Cyganow, i inney Religii ludzi włoczących się, ale młodych i zdrowych, łapać każą, i do Kommend Woyskowych oddawać będą dla użycia onych za furmanow do wozowChorągwianych poReimentach i Pułkach, tudzież za Luzakow i Masztalerzow Osobom Woyskowym; niemniey zalecamy Pocztamtom, ażeby za Pocztylionòw starali się naywięcey przyimować Zydow, bo doświadczenie pokazuie, iż ten Narod do furmanek i wożenia końmi ma ochotę i zdatność; Ze zaś ci Zydzi będąc w służbie, czy to na Pocztach, czyli też po Regimentach woźnicami, lub w Woysku Luzakami, Szabasow swoich obserwować nie będą mogli; przeto dla takowych Postylionow i woźnicow wszędzie ma bydź wzięte od Rabinow mieyscowych pozwolenie na piśmie, że im w Szabasy ieździć wolno, gdyż ściste zachowywanie Swiąt Zydowskich, które barziey występnym prożnowaniem, niżeli Swięceniem Swięta nazywać się może, tudzież oddzielność pokar-

C mòw

nów wszystkich w ogół niepochodzi"z wyraźnego pisma Swiętego. lecz z uprzedzeń i wymysłow Zwierzchności Duchowney Zydowskiey, która ulegać w tym wszystkim, co się niesprzeciwia Religii, iest winna Kraiowey Zwierzchności; przeto mocą władzy Naywyższey, My Król, za zgodą Stanow nakazuiemy, ażeby zostaiący w służbie za Luzakow, furmanow, lub Postylionów, i do inney u kogokolwiek bądź służący Zydzi do póty, pòki w służbach zostawać będą, w usługach i pokarmach (prócz mięsa świniego) nieroźnili się z temi, komu służyć będą, dla czego wszystkim Rabinom przykazuiemy takowy nakaz Prawa iako Religii nieprzeciwny, ogłosić, i zalecić, ażeby w tym byli posłuszni.

Każdy zaś Zyd, który 6. lat za Postyliona na Poczcie, lub za woźnice, czyli Luzaka w Woysku wysłuży, i na to będzie miał autentyczne świadectwo; na zawsze od płacenia Pogłównego uwolnionym zostanie. Zlecamy przytym Kommissyom Woiewódzkim, ażeby zalecili Rabinom i Zwierzchności Duchowney Zydowskiey, gdyby ogłoszone było Zydom Furmankami i naięciem koni po Wsiach i Miasteczkach bawiącym się generalne pozwolenie, że ci Zydzi maią wolność naymowania koni, i iechania sami w każde Swięto i Szabas, bo tym sposobem podróżny wygodę, a Zydzi łatwieyszy sposób do życia mieć bądą mogli.

7mo. Tym sposobem Zydzi będą podlegaiącemi pod Prawa Kraiowe, gdy się razem poddaią i pod Prawo podatkowania z Ziemi, na ktòrey osiądą, za nieprzyzwoitą, przeto rzecz sądząc, ażeby na potym dwoiakim, i za Religią i za Obywatelstwo obciążeni byli podatkiem, opłatę podatku pogłównego *Zydowskiego*, przeciągamy tylko do Seymòw następnych, na których za uwiadomieniem Nas Kommissye Skarbowe Oboyga Narodów o uskutecznionym iuż Prawie co do osiadłości Zydowskiey, i o podwyższeniu się z tych osiadłościow prowenieneyi Skarbowych, że tenże Podatek Pogłównego *Zydowskiego* skassowanym na dalszy czas zostanie, zabespieczamy. Nim zaś ciż

Zydzi

Zydzi Kraiu Naſzego oſiadłość ſwoią według powyżſzego opiſania urealizuią, tym czaſem podatek pogłównego Zydowſkiego do trzech Złch na Rok z każdey głowy w całym Kraiu podwyżſzamy, który dwóma Ratami iak dotąd, na każdą głowę rachuiąc po Zł: 1. i gro: 15. i zaczynaiąc pierwſzą Ratę od Dnia 1. xbra Roku teraźnieyſzego wnoſzony być ma.

8vo. Ze zaś Prawu obyczayności i pracom ten chętniey ulegać może, kto wypływaiące z nich ſkutki na dobro Narodu ludzkiego poznaie, przeto i lud Zydowſki chcąc mieć nietylko oświeconym, pracowitym i obyczaynym, lecz i dobra ztąd wynikaiącego wiadomym, widząc zaś edukacyą Narodu tego zaniedbaną, i iedynie do nauki Religii obróconą, a takowa nauka odbiera wielu ſpoſobność uczenia ſię pożytecznych Kraiowych Kunſztow; przeto ſtanowiemy i przykazuiemy, ażeby przy każdym Kahale, Przykahałku, i gdzie ſą Bożnice, oprócz nauczyciela Religii, był ieſzcze utrzymywany Bakałarz uczący dzieci młode piſać, czytać, i liczby w ięzyku Polſkim, i gdzie ieſt zręczność Niemieckim tak, iż gdzieby takowego Bakałarza nieutrzymywano, zwierzchność mieyſcowa będzie w obowiązku Bożnice zamykać i pieczętować do póty, i tyle razy, ile nieposłuſzeńſtwo i zaniedbanie takowego Prawa doſtrzeże, czego dozor ogólny Kommiſsyom Porządkowym polecamy. Zlecamy przytym Kommiſsyi Edukacyiney, ażeby ſtoſowne do ich nauki wydać rozkazała Kſiążki, przykazuiąc Szkołom Publicznym i Akademiom przyimowania bez wſtrętu Zydów chcących w nich brać dalſzą Edukacyą w rożnych Klaſsach.

9no. Ze Kahały Zydowſkie obciążone ſą długami Obywatelſkiemi, które póki ſpłacone niebędą, póty Narod Zydowſki ſam ſiebie zawſze uciſkać muſii, opłacaiąc ſię do Skarbu Publicznego, i do Kahałow na ſpłacenie długow, albo prowizyi, gdy zaś te długi opłacone zoſtaną, tenże Narod Zydowſki inſzym podatkom ulegać nie będzie, iak tylko Skarbowi Publicznemu należącym, do czego zmierzaiąc, lubo Konſtytucya

1764. i 1775. zaleciwszy Kommissyom Skarbowym wylikwidować wszystkie długi Kahałow Zydowskich, i na opłacenie tychże długow, wszystkie dochody Kahałow zweryfikować, i obrócić nakazały, a końcem przyśpieszenia takowey opłaty Kommissye Likwidacyine 1765. procenta do Trzech od Sta od Summ Kahalnych poumnieyszały, mimo iednak to wszystko Zwierzchności Kahałow dzieląc między siebie dochody swoie, długow Kahalnych niewiele opłaciły, a zdzierstwa Gminu przez Kahały trwaią zawsze, przeto nakazuiemy Kommissyom Skarbowym Oboyga Narodow, ażeby wszystkie długi Kahałow, Przykahałkow i Synagog w całym Kraiu, ogłosiwszy w przód Uniwersałami, do Woiewództw, Ziem, i Powiatów, o terminie, na który stawać, i Obligi swoie produkować Obywatele powinni, na nowo wylikwidować kazały, i Stanom Seymuiącym doniosły, wiele iest od Roku 1765. długow Kahalnych opłaconych, a wiele ieszcze do opłacenia zostaie, na których opłacenie Kommissye Skarbowe nietylko, że wszystkie dochody Kahalne zweryfikować, i onych Administracyą przez siebie ustanowić będą powinne, ale nadto, gdyby prędzey wszystkie te długi opłaconemi być mogły, naznaczamy, na ich uspokoienie po *Złł*: 1. na Rok, z każdey *Zydowskiey* głowy, Króre to pieniądze dwóma Ratami wybierane i wyexekwowane być powinny, Kommissye zaś Skarbowe Oboyga Narodow, tak Administracyą fundußzow na umorzenie długow Zydowskich teraz oznaczonych urządzić powinny, ażeby te pieniądze, na nic innego obracane nie były, iak tylko na uspokoienie długow Kahalnych i opłacenie Procentów od nich, z ktorych to pieniedzy Komis: Skar; oddzielne na każdym Seymie rachowaćsię i wiele opłacono długów, a wiele do opłacenia pozostaie, Stanom Seymuiącym donosić będą, pod rygorem na Kommissarzów w Prawie o umorzenie Długów Rzpltey opisanym. Likwidacyą takowych długów Kommissye Skarbowe w extrakadencyach swoich *in tractu* Roku następuiącego 1790. dopełnić są obowiązane, na utrzy-

manie

manie zaś osobney do tego Kancellaryi y Expensów na nią, gdyby Skarb Publiczny nieponosił uszczerbku, też Kommissye z dochodów Kahalnych Summę potrzebną, a z oszczędnością dobrze skombinowaną wyznaczą, y aż do spłacenia długow Kahalnych używać będą. Gdy zaś długi Kahalne opłacone zostaną, ten podatek po Złotemu z głowy, zniesiony będzie. W urządzeniu Administracyi Dochodów Kahalnych do opłacenia Długów należących, ieżeliby Kommissye Skarbowe uznały potrzebę Sądów Kahalnych Zydowskich, tedy one nieinaczey odtąd składać się maią, iak z dodaniem do nich iednego Chrześcianina od Zwierzchności mieyscowey każdego Kahału wyznaczać się maiącego, który sprawy dochodów Kahalnych tyczące się, razem z Zydami sądzić ma; ieżeliby zaś bez tych Sądow obeszło się, tedy Sądy Kahalne tylko do materyi Religii Zydowskiey należeć maią, iuż bez żadnego Chrześcianina.

10mo. Opłacaiąc długi Kahalne Kommissye Skarbowe, ten porządek zachowaią, iż naypierwey opłacą Summy od Kahałów skassowanemu Zakonowi Jezuitów należące y takowe Summy w Skarbie publicznym Oboyga Narodow ulokuią, a Procent od tych Summ płacić będą do tego funduszu, do ktorego Stany Seymuiące przeznaczą, niemniey spłacaiąc też Długi Kahalne Obywatelom Duchownym y Swieckim, a zachowuiąc w tym *prioritatem* Obligów, Summy takowe starać się będą wziąść do Skarbu Publicznego na procent, y temi Summami będą mogły opłacać choć w części zaciągnione na Skarb Rzpltey w teraźnieyszey potrzebie długi, od ktorych wyższy daleko Procent opłaca się, niżeli ten, ktory Kommissye Likwidatorskie od summ Kahalnych dla Obywatelow płacić naznaczyły. Nim zaś Kapitał ktoremu Obywatelowi oddany będzie, Procent każdemu należący, podług Dekretow Likwidatorskich dochodzić ma.

11mo. Expensa według obrządkow Religii Zydowskiey na utrzymanie Bożnic y osob przy Boznicach, iakie są nieodbicie potrzebne, Kommissye Skarbowe Oboyga Narodow według miey-

ſca y potrzeb wyznaczą, y na to proporcyonalne quantum z dochodow Kahalnych poſtanowią, doſtrzegaiąc, aby y pod tym pretextem Religii niezoſtawić Kahałom ſpoſobności do uciſkania gminu przez wybieranie ſkładek: a co ſię tycze rożnych Zydowſkich opłat, iako to: do karbony Brackiey, od ławek w Bożnicach, Łaźni, Xiążek, Rayſkiego iabłka, y wynikaiącego ztąd dochodu, Kommiſſye Woiewodzkie maią w to wglądać, y takowego zdzierſtwa na zyſk prywatnych osob niedopuſzczać, lecz te do adminiſtracyi dochodow Kahalnych na potrzeby tychże Kahałow y na opłacenie długow iść powinny.

12mo. Zeby zaś takowe względem uſpokoienia długow Zydowſkich Kommiſſyom Skarbowym Oboyga Narodow zlecone teraz rozrządzenia, niezdawały ſię uciążać Dziedzicow Miaſt Ziemſkich, odłużone Kahały maiących, zoſtawuiemy każdemu Dziedzicowi pod to urządzenie Kommiſſyine Miaſt właſnych poddać niechcącemu, wolność oświadczenia ſię w Aktach Grodzkich *proprii diſtrictus*, y odeſłania takowego oświadczenia do Kommiſſyow Skarbowych *reſpectivè* Prowincyi, naydaley na dzień 1. Maia, Roku Naſtępuiącego 1790. Iż ſam ſię urządzeniem takowym co do wypłacenia długow na Kahale, lub Synagodze iego będących zatrudniać, y zaſpokoienia kredytorow doſtrzegać będzie, czyniąc razem zapewnienie, w iakim przeciągu czaſu długi te opłaci, używaiąc na to funduſzow Kahalnych y po złotemu z każdey głowy Zydow do ſwego Kahału należących, za odebraniem takowego oświadczenia Kommiſſye Skarbowe w rozrządzenie tego Kahału wdawać ſię niebędą, lecz ieżeliby mimo te oświadczenie ſię Dziedzica, Wierzyciele od Kahału *in Tractu* wyznaczonego czaſu zaſpokoieni niebyli; Kommiſſye Skarbowe o takowe Obywatelſkie długi tychże Dziedzicow pozywać, y na wſzyſtkich onych Dobrach ſatysfakcyą dla kredytorow rozciągać będą.

13tio. Gdy Ubior Zydowſki wſzędzie po wſzyſtkich innych Państwach ieſt ſtoſowny do Kraiowego, u nas zaś Zydzi oboiey płci noſzą wcale

odmienny, a taki, który ſtaie ſię dla
nichże ſamych narzędziem nieochę-
doſtwa, y daie okazyą Poſpolſtwu na-
ſzemu do nienawiści y wzgardy tegoż
Narodu, przeto temu wſzyſtkiemu
zaradzaiąc, nakazuiemy, ażeby wſzy-
ſcy Zydzi i Zydówki nieinaczey, iak
w ubiorze Polſkim lub innym w Kra-
iu przez Chrześcian używanym cho-
dzili, ſtoſownie do zwyczaiu Prowin-
cyi y mieyſc, w których żyią, tak
co do ſukni, iako też y obuwia, a ſto-
ſuiąc ſię do Prawa *de Lege Sumptua-
ria*, ażeby żaden z Zydów y Zydó-
wek nieużywał do ubioru materyi bła-
watnych, bogatych galonow y tego
wſzyſtkiego, co ſię w własnym kraiu
niefabrykuie, gdyż tym ſpoſobem rę-
kodzieła y fabryki rozmnożą ſię, z
których Zydzi odbyt i dla ſiebie
i dla drugich mieć będą, zlecaiąc w
tym dozór i karę konfiſkaty Kommiſ-
ſyom Woiewodzkim, gdyby zaś tera-
źnieyſze Prawo względem ubioru Zy-
dowſkiego niebyło omylone, na na-
czamy dzień normalny 1. Maia 1790
Roku do którego czaſu galony Zydom
y Zydowkom noſić będzie wolno,
po tym zaś dniu nietylko nowych
ſporządzać, ale też y ſtarych zatrzy-
mywać niebędzie ſię godziło, tak da-
lece, iż choćby ſuknie te niebyły no-
ſzone, lecz z galonami ſchowane zo-
ſtały, a przez kogokolwiek doſtrzeżo-
ne były, wyrokowi Prawa wyżey na-
piſanego podlegać będą, za przeko-
naniem w Sądach Kommiſſyi Porząd-
kowey na rzecz Delatora y Sądo-
wey Kaſſy, dla tego nakazuiemy, aże-
by Zydzi galony ſwoie od ſukni od-
iąwſzy one przedali, albo przeſeyno-
wali, bo tym ſpoſobem maiątek cyr-
kuluiący dla nich ſamych, y dla Kra-
iu pomnoży ſię. Co ſię zaś tycze kro-
iu ſukni, ażeby był ſtoſowny do kra-
iowego, y gatunku maiących ſię noſić
materyi, exekucyą Prawa do dnia 1.
Januarii 1791. R. przeciągamy od te-
go Prawa o kroiu ſukni dla Zydów,

Da

wyłączaią się Rabini, Podrabinkowie Szkolnicy, y Kaznodzieie przy Bożnicach mieszkaiący, iako Obrządki Religii sprawuiący, ktorym samym tylko, ubiór dotąd używany zachować wolno, lecz z materyi kraiowych; perły, korale, y inne kamienie, ktore Zydowki zwyczaynie dotąd nosiły, y na dalszy czas nosić im wolno będzie, odrzuciwszy iednak Czerwone Złote y Dukaty przy nich wiszące, dla użycia ich do Cyrkulacyi pieniędzy. Co się zaś tycze ochędostwa w Domach Zydowskich, każdy z nich należeć będzie do przepisow mieyscowych ogolnych przez Kommissye Woiewodzkie utrzymywać się maiących.

Takowy Proiekt Reformy Zydów, Nayiaśnieyszym Seymuiącym Stanom do rozwagi y deliberacyi podaiąc, ręką własną podpisuię.

Mateusz Topor Butrymowicz,
Podstarosta, Miecznik y Poseł
Powiatu Pińskiego.